

Олена Корж,
аспірант кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

У статті розкрито можливості методу проектів як засобу формування професійно значущих якостей майбутніх лікарів; виокремлено основні вимоги до використання методу проектів; показано доцільність використання парної та мікрогрупової роботи під час виконання проектів; наведено приклади конкретних проектів, що здійснювали студенти під час вивчення соціально-гуманітарних дисциплін.

Ключові слова: метод проектів; професійно значущі якості; майбутні лікарі; соціально-гуманітарні дисципліни.

В статье раскрыты возможности метода проектов как средства формирования профессионально значимых качеств будущих врачей; выделены основные требования к использованию метода проектов; показана целесообразность использования парной и микрогрупповой работы во время выполнения проектов; приведены примеры конкретных проектов, которые выполняли студенты в процессе изучения социально-гуманитарных дисциплин.

Ключевые слова: метод проектов; профессионально значимые качества; будущие врачи; социально-гуманитарные дисциплины.

The paper exposes the potential of project method, as a formational mean of professionally meaningful qualities of future doctors; the basic requirements of using the project method are selected; also the article shows the expedience of using group and microgroup work during the project implementation; the examples of the projects, carried out by students while their studying social and humanitarian disciplines are presented in the article.

Key words: project method; professionally meaningful qualities; future doctors; social and humanitarian disciplines.

Вимоги держави до якості медичної освіти, стурбованість станом професійної та особистісної компетентності, духовної зрілості лікарів, здатності виявити високий професіоналізм за будь-яких умов, активізували пошуки науковцями шляхів підготовки лікарів з високим рівнем сформованості професійно значущих якостей.

Проблема вивчення професійно значущих якостей майбутніх лікарів

знаходиться в центрі уваги науковців (А. Білібін, М. Будзяк, І. Биков, О. Грандо, Л. Дудікова, М. Жукова, П. Шамарін та ін.). Дослідники приділяють значну увагу професійній підготовці лікарів (Р. Богатирьова, В. Гаврюшов, А. Гройсман, А. Доника, І. Концевич, Х. Мазепа, Н. Орехов, В. Решетников, І. Харді), формуванню в них професійної компетентності (А. Мельник), готовності до професійного самовдосконалення (Л. Дудікова) й самовизначення (Т. Фомина); комунікативної (Л. Цветкова) й мовленнєвої компетентності (М. Мусохранова); культури мовлення (О. Уваркіна, Т. Цісар) й терміновживання (В. Юкало); емпатійності (А. Василькова, О. Юдіна) тощо. У центрі їх уваги знаходиться пошук ефективних технологій формування професійно значущих якостей майбутніх лікарів. Одним із шляхів вирішення зазначеного є послугування у навчальному процесі ВНЗ методом проектів.

Питанням проектного навчання опікуються О. Коберник, В. Сидоренко, Н. Ряховських; технологію впровадження проектів у навчальний процес висвітлено в роботах Н. Альохіної, В. Докучаєвої, І. Єрмакової, Л. Сохань; аналіз деяких аспектів підготовки студентів вищих навчальних закладів через проектну діяльність знаходимо у працях С. Баташової, В. Веселової, М. Елькіна, О. Ільяшевої, Ю. Кірімової, Т. Резник. Проте і на сьогодні питання щодо застосування методу проектів з метою удосконалення навчального процесу у ВНЗ потребує подальшого вивчення.

Мета статті: розкрити можливості методу проектів як засобу формування професійно значущих якостей майбутніх лікарів.

Проектом називають все, що задумується або планується. Проект (походить з латин., означає «кинутий вперед») є задумом у вигляді прообразу об'єкта. У *всесвітній енциклопедії* цей феномен тлумачиться як «прототип, прообраз об'єкта, що пропонується. Робота щодо створення проекту вимагає, по-перше, знань про об'єкти проектування, призначення і функціонування середовища діяльності (дійсності), в уяву вводяться перетворені об'єкти; по-друге, знань методик і понятійних засобів проектування як специфічної форми діяльності» [2, с. 234].

За твердженням науковців, метод проектів виник у другій половині XIX століття у сільськогосподарських школах США. В основі цього методу лежать ідеї Дж. Дьюї, В. Кілпатріка, Е. Торндайка. Цей метод можна охарактеризувати як «навчання через діяння», коли той, хто навчається, включається в активний пізнавальний процес: самостійно формулює проблему, збирає необхідну інформацію, знаходить і порівнює варіанти вирішення проблеми, робить висновки, аналізує свою діяльність, формуючи «по цеглинках» щось нове й набуваючи нового навчального й життєвого досвіду.

На теренах України метод проекту був предметом досліджень В. Докучаєвої, О. Онопрієнко, С. Сисоєвої, М. Чобітько та ін., які вказували на його переваги у процесі індивідуалізації навчання, забезпечення його особистісної орієнтації, пошукового характеру.

У процесі дослідження виокремлено основні вимоги до викорис-

тання методу проектів: формулювання актуальної проблеми (завдання), яка вимагає наявності в студентів інтегрованих знань, необхідності дослідницького пошуку; професійна значущість передбачуваних результатів; послугування різноманітною самостійною (індивідуальна, парна, групова) діяльністю студентів; структурування змісту проекту та визначення результатів окремих його етапів; активне використання дослідницьких, пошукових та проблемних методів, зорієнтованих на практичний результат; дотримання певного алгоритму дій: вибір методів дослідження, обговорення способів оформлення кінцевих результатів, збір, систематизація й аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація, висновки, висування нових проблем дослідження. Переконані, що успіх застосування методу проектів обумовлений бажанням студентів самостійно чи спільними зусиллями вирішувати проблему.

Виконання індивідуального завдання у рамках групової роботи над проектом стимулює студента до пошуку нестандартних шляхів вирішення поставленого завдання, спонукаючи його до самоосвіти, оскільки від його особистого внеску в загальний проект залежить успіх усієї команди і ставлення членів команди до нього. Групова робота сприяє формуванню в студентів *толерантності* (терпимість до іншого; розуміння того, що всі люди індивідуальні та неповторні, що кожен має право на власну думку), *емпатії* (вміння бачити своє «родство» з кожним членом групи, яке виникає в ході усвідомлення «однакових» переживань людських проблем, вміння виразити себе і своє ставлення до іншого, здатність передавати партнеру розуміння його переживань чи внутрішньої ситуації («спосіб існування з іншим»), *рефлексії* (передбачає активне й відсторонене спостереження за своєю діяльністю, готовність до її перегляду, до багатогранності її реакцій у взаємодії з членами групи. Вміння будувати свою діяльність відповідно до ролі допомагає звільнитися від власних амбіцій, дозволяє побачити всіх членів групи рівноправними, прислухатися й придивитися до кожного, хто вербально й невербально дає багатопланову інформацію про себе).

Щодо вагомості парної та мікрогрупової роботи, то Н. Волкова [1, с. 112] акцентує на тому, що групове вирішення тієї чи іншої проблемної ситуації сприяє зростанню в студентів мотивації, пізнавальної активності, є «середовищем народження й формування ініціативної поведінки в професійній діяльності», збагачує досвід взаємодії, сприяє формуванню вміння управляти поведінкою, уміло орієнтуватися в різноманітних і змінних умовах процесу комунікації, добирати найбільш доцільні комунікативні засоби, усвідомлювати й долати бар'єри комунікації, розподіляти обов'язки між учасниками групи; позитивно впливає на становлення відповідальності, дозволяє побачити себе як частину цілого. Отже, реалізація у навчальному процесі проектної технології створює умови для автономної, індивідуально-кооперативної, спільної, самостійної діяльності студентів.

Цікавими виявилися проекти «Ятропатогенія – культура спілкування», «Етичний кодекс лікаря» (навчальна дисципліна «Етика»), «Розвиток медицини у Київській Русі в XI–XII ст» (навчальна дисципліна «Історія України»), «Християнські цінності милосердя, співчуття» (навчальна дисципліна «Філософія»), їх презентація та захист, де майбутні лікарі продемонстрували не лише усвідомлення вагомості набуття комунікативних, морально-етичних, гуманістичних якостей, а й вміння обирати проблему дослідження; збирати необхідну інформацію; знаходити шляхи розв'язання проблеми; складати план дій; визначати проблеми під час підготовки проектів та шляхи їх вирішення; координувати дії учасників проектної діяльності; здійснювати презентацію проектів та їх експертну оцінку.

Протягом дослідження ми ретельно спостерігали за діяльністю викладачів, залучених до експерименту. Їх заняття викликали у студентів значний інтерес, ставали для них «подією народження думки». Викладачі та студенти демонстрували власне ціннісне ставлення до обговорюваних питань під час презентації проектів; задоволення й захоплення від співпраці.

З метою нівелювання пасивності студентів під час презентації проектів, їх обговорювання та споживацького ставлення, заняття являли собою роботу з мікрогрупами (4–5 чоловік), кожна з яких мала відповідне завдання. Доповнюючи виступи один одного, студенти розкривали зміст того чи іншого питання, що сприяло більш глибокому його засвоєнню, зростанню інтересу до медичних проблем, що розглядаються, формуванню комунікативності, саморегуляції, уміння співпрацювати в команді, планувати власну діяльність, розставляти пріоритети та цілі тощо. Наведемо теми найбільш вдалих проектів: «Мовленнєвий етикет лікаря», «Іншомовні слова у професійному мовленні лікаря», «Комунікативні процеси у професійному спілкуванні медичного працівника», «Невербальна комунікація та її значення у діловому спілкуванні лікаря» та ін. (з курсу «Українська мова за професійним спрямуванням»); «Духовність, культура, мораль – основні складові формування лікаря-професіонала», «Деонтологічна компетентність лікаря» (з курсу «Етичні проблеми медицини»).

Розкриємо особливості деяких проектів.

Навчальний проект *«Державна мова – мова професійного спілкування»*. Мета: дослідити історію становлення української мови як державної; опрацювати законодавчу базу, яка регулює статус і функціонування державної мови на території України; визначити роль державної мови у формуванні комунікативних якостей майбутнього лікаря. Завдання проекту: простежити етапи становлення української мови як державної з часів Київської Русі до ХХ століття; з'ясувати сутність поняття «мовна політика»; порівняти шляхи ведення мовної політики в різні історичні періоди та її стан в Україні сьогодні; визначити чинники, що впливають на престиж мови, та способи його забезпечення;

майбутнього лікаря.

Для виконання проекту студенти об'єднувалися в три групи: історики (досліджували етапи становлення та розвитку української мови як державної в добу Київської Русі, Литовсько-Руського князівства, Хмельниччини, УНР, незалежної України); лінгвісти (з'ясовували зміст понять «національна мова», «літературна мова», «державна мова», «престиж мови», «мовна політика», «мовне законодавство»); юристи (вивчали закони, Конституцію України, нормативно-правові акти, які регулюють функціонування української мови в Україні як державної). Як кінцевий продукт: група істориків демонструвала відеофільм за матеріалами досліджень; лінгвісти презентували словник термінів; юристи подали на розгляд збірник нормативно-правових актів щодо функціонування державної мови в Україні.

Цікавим виявився проект «Офіційно-діловий стиль у фаховому мовленні лікаря». Мета: дослідити особливості функціонування офіційно-ділового стилю у професійному мовленні лікаря; визначити жанрові різновиди підстилів, їх мовні засоби. Завдання проекту: простежити шляхи формування офіційно-ділового стилю (ОДС) української мови; з'ясувати сферу використання ОДС, призначення, характерні ознаки, різновиди стилю, жанри і форми їх реалізації; визначити мовні засоби ОДС; проаналізувати зв'язок офіційно-ділового, наукового, публіцистичного стилю в професійній діяльності лікаря.

Для виконання проекту студенти об'єднувалися в дві групи: історики (опрацьовували історичні джерела; аналізували та систематизували інформацію з питання дослідження; підводили підсумки, формулювали висновок, готували слайди); дослідники (збирали інформацію з наукових, навчальних, фахових джерел, інтернет-ресурсів, засобів масової інформації з особливостей функціонування ОДС у фаховому мовленні лікарів; простежували зв'язок між офіційно-діловим, науковим та публіцистичними стилями української мови та їх роль у професійній діяльності; добирали зразки документів). Кінцевий продукт: група істориків презентувала історичний коментар з демонстрацією слайдів за матеріалами пошукової роботи; дослідники представили портфолію з питань дослідження.

У цілому реалізація методу проектів привела нас до висновку про доцільність їх упровадження в процес фахової підготовки майбутніх лікарів формування їх професійно значущих якостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський ; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ : ДУ ім. А. Нобеля, 2013. – 228 с.
 2. Гончаренко С. У. Соціально-педагогічний словник / С. У. Гончаренко ; за ред. В. В. Радула. – К. : ЕксОб, 2004. – 304 с.
-